

Sygn. akt I CSK 72/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Barbara Myszka

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia T. z siedzibą w P.
przeciwko S. C. Spółce jawnej C. z siedzibą w L.
o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 4 marca 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 10 czerwca 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania
oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowe Stowarzyszenie „T.” z siedzibą w P. w powództwie przeciwko S. C. Spółce Jawnej C. z siedzibą w L. wniosło o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia zawartego we wzorcu umowy „Umowa sprzedaży samochodu - (...)” o treści: „Zaliczka uiszczona przez Kupującego zostaje zatrzymana przez Sprzedającego w następujących wypadkach: b) niezapewnienie przez Kupującego finansowania pozostałej części ceny samochodu do dnia jego odbioru ustalonego ze Sprzedawcą”.

Sąd Okręgowy - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 11 czerwca 2013 r. uwzględnił powództwo, a Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia tego Sądu i wyrokiem z dnia 10 czerwca 2014 r. oddalił apelację pozwanej. Stwierdził, że zakwestionowane postanowienie wzorca umowy ma charakter niedozwolony, w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., gdyż zawiera niejasne i niejednoznaczne sformułowanie „zapisu o zatrzymaniu przez sprzedawcę zaliczki uiszczonej przez kupującego”.

Skarga kasacyjna pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 385 § 2, 385¹ k.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 385 § 2 k.c. wzorzec umowy powinien być sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta. Zasady tej nie stosuje się w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. W tym ostatnim postępowaniu unormowanym w art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c. możliwa jest wyłącznie abstrakcyjna kontrola wzorców umownych, której zadaniem jest wyeliminowanie nieuczciwych klauzul z obrotu (por. również art. 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich - Dz. Urz. WE L 95 z 21.04.1993, s. 29. Artykuł 5 zdanie trzecie tej

dyrektywy wyraźnie wyłącza zasadę wykładni nieuzgodnionych indywidualnie nietransparentnych postanowień umownych na korzyść konsumenta w przypadku tzw. abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych).

Wynikający z art. 385 § 2 k.c. wymóg jednoznacznego i w sposób zrozumiały sformułowania wzorca, określany zasadą transparentności wzorca, wyraźnie wyodrębnia te dwa elementy. Zrozumiałość dotyczy zarówno treści jak i formy wzorca, natomiast wymóg jednoznacznego jego sformułowania odnosi się wyłącznie do treści, zmierzając do zapobiegania sformułowaniom, które mogą prowadzić do wieloznaczności tekstu. Ta przesłanka jest spełniona tylko wtedy, gdy postanowienie wzorca nie budzi wątpliwości, co do jego znaczenia, innymi słowy, gdy wynika z niego tylko jedna możliwa interpretacja dla przeciętnego, typowego konsumenta (por. wyroki SN: z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12, nie publ., z dnia 13 czerwca 2012 r., II CSK 515/11, nie publ. i z dnia 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13, nie publ.).

W postępowaniu abstrakcyjnym postanowienia są kontrolowane w oderwaniu od jakiejkolwiek zindywidualizowanej umowy z udziałem konsumenta. Z uwagi na jego prewencyjny charakter ocena nieuczciwości danej klauzuli odbywa się w sposób obiektywny i nie uwzględnia indywidualnych korzyści konsumenta. Postanowienia wzorca, które nie spełniają wymogów ustanowionych w art. 385 § 2 k.c., zostają uznane, ogólnie ujmując za, nieuczciwe (art. 385¹ § 1 k.c.). Umożliwia to zakazanie posługiwania się takimi niedozwolonymi postanowieniami na przyszłość i w rezultacie prowadzi do wzmocnienia ochrony stron umów, które będą dopiero zawarte lub nie zostały jeszcze zakwestionowane.

W postępowaniu abstrakcyjnym nietransparentność postanowienia wzorca podlega rozpatrzeniu w aspekcie abuzywności. Stosowanie testu abuzywności wobec nietransparentnych (a więc też wieloznacznych) postanowień stanowi jedyny środek ochrony konsumenta.

Sąd Apelacyjny przyjął, że zakwestionowane postanowienie wzorca jest niejasne i niejednoznacznie sformułowane przez użycie w jego treści wyrazu „zatrzymania” w odniesieniu do zaliczki uiszczonej przez kupującego, czym narusza zasadę transparentności wynikającą z art. 385 § 2 k.c. Odniośł się przy tym

do prawa zatrzymania przewidzianego w kodeksie cywilnym, a ponadto podniósł, że użycie wyrazu „zatrzymanie” rodzi wątpliwość, czy zaliczka w ogóle będzie podlegała zwrotowi.

Przytoczona ocena zakwestionowanego postanowienia jest przejawem, jak zasadnie zarzuca skarżąca, zbyt wyabstrahowanej jego kontroli, która nie uwzględnia przeciętnego stanu wiedzy konsumenta o prawie zatrzymania w kodeksie cywilnym. Postanowienie to zamieszczone jest w punkcie C5 wzorca, sformułowanym zwięźle, bez odsyłania do innych punktów, bez zastrzeżeń, które mogłyby komplikować jego zrozumienie. Zawarcie umowy z treścią zakwestionowanego postanowienia ujętą w punkcie C5 wzorca nie pociąga konieczności zatrudnienia profesjonalnego pełnomocnika, który musiałby opiniować umowę przy użyciu aparatu terminologicznego znanego osobom z wykształceniem prawniczym. Zrozumienie znaczenia tego postanowienia nie wymaga tłumaczenia konsumentowi na język potoczny, gdyż zostało ono napisane praktycznie tym językiem. Innymi słowy, z treści zaskarżonego postanowienia wzorca wynika tylko jedna możliwa jego interpretacja dla przeciętnego, typowego konsumenta. Przez powzięcie odmiennego wniosku Sąd Apelacyjny naruszył art. 385 § 2 k.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w wyroku.

jw

eb